

Berlinale 2010: plesali so 60 let

Simon Popek

Šestdeseti Berlinale se je odvil s kopico slavnostnih dogodkov; nekateri so zaznamovali preteklost festivala, drugi ikone nemškega filma, tretji njegovo zgodovino. Restavriranje Langovega *Metropolisa* (1927) je bila že lani novica leta, vsaj za arhivarje in kompletiste. Zdaj film traja 147 minut, toda vprašati se je vredno, ali podaljšana verzija kaj pripomore k homogenosti te znanstveno-fantastične klasike, ki je od nekdaj veljala za presežek predvsem v scenografsko-vizionarsko-futurističnem smislu, precej manj pa v režijsko-scenarističnem. Da je Lang ustvaril vsaj dvajset boljših filmov, je jasno vsakemu ljubitelju Nemčevega opusa in tega občutka ne more popraviti niti zadnja verzija.

Festival se je – poleg hommagea Hanni Schygulli in scenaristu Wolfgangu Kohlhaasu – ob okroglem jubileju v prvi meri poklonil samemu sebi. In to dvakrat, najprej uradni Berlinale, ki je v podsekciji »Zaigraj še enkrat...« zavrtel nekatere filme, ki jih je vrtel od sredine petdesetih let naprej, pa tudi Forum mladega filma, ki je letos praznoval štiridesetletnico ... oponiranja uradnemu programu. Že bežen prelet obeh slavnostnih retrospektiv kaže njuno fundamentalno distinkcijo, namreč da Forum odkriva avtorje ter da jih uradni Berlinale v program uvršča (še)le potem, ko so ti tako rekoč kanonizirani. Zdi se, da so selektorji Foruma za pregled »Štiri desetletja Foruma« celo malce pobalinsko izbirali predvsem filme/avtorje, ki so jih sami odkrivali in ki so prag uradnega Berlinala prestopili šele kot uveljavljeni avtorji, češ, poglejte, uradni Berlinale v resnici vizionarsko

sestavlja sekcija Forum. Kar ni daleč od resnice, imena pač ne lažejo: Souleymane Cissé, Hou Hsiao-hsien, Aki Kaurismäki, Chantal Akerman, Nuri Bilge Ceylan in Claire Denis – vsi del letošnje Forumove fešte – so kasneje nastopali v uradnem delu festivala.

Tekmovalni program tudi letos ni ponujal posebnih presežkov, spodobne filme je bilo moč prešteti na eno roko, velikih tako rekoč ni bilo. Moj favorit tekmovalnega dela je bil znan že pred začetkom, mojstri pač ne razočarajo, kaj šele radikalcji tipa Kôji Wakamatsu, ki je v svoji karieri obdelal številne anomalije japonske družbe in psihe. Zdaj je s filmom *Gosenica* (Kyatapurâ, 2010) obdelal še enega bolj perečih zgodovinskih problemov, odnos do lastne preteklosti, predvsem skrajnega militarizma za časa japonsko-kitajske vojne tridesetih let in pacifiške vojne. Formalno preprosta in razmeroma asketska struktura pripoveduje zgodbo o vrnitvi poročnika Kurokawe, ki se leta 1940 z bojišč na Kitajskem vrne kot torzo, brez rok in nog. Žena Shigeko (Shinobu Terajima je prejela medveda za žensko vlogo) ga v solzah sprejme v svojo hišo, lokalna skupnost in vojaški aparat pa večkrat odlikovanega Kurokawa razglasita za »Boga vojne« in mu izkazuje čast na vsakem koraku. Medtem ko radijski poročevalci in vojaški agitatorji vseskozi pozivajo k visoki morali ter totalni podrejenosti cesarju in veličastni japonski armadi, se v hiši Kurokawovih odvija intimna drama; med njuno vsakodnevno rutino (prehranjevanje-spanje-spolnost)

dobiva njuna razsuta zakonska zveza vse bizarnejše odtenke. Wakamatsuju se je zdelo vredno odsluskati zgodbo o genezi značaja mladine, ki je v šestdesetih in sedemdesetih letih protestirala proti japonski politični eliti in se organizirala v militantnih skupinah; filmu *Združena rdeča armada* (Jitsuroku rengô sekigun: Asama sansô e no michi, 2007) je kot svojevrsten *prequel* skratka pripel pričujoči film, s katerim naj bi gledalci lažje razumeli dejanja mladine šestdesetih let.

Drugi vrhunec festivala in drugi veliki japonski film je prispeval še en veteran, Yôji Yamada. Njegov *About Her Brother* (Otôto, 2010) je sicer sklepal festival (nisem videl), toda kot se za osemdesetletnega Japonca spodobi, je lani vzporedno posnel še en film, butično, minimalistično ljubezensko pismo *Kyoto Story* (Kyoto uzumasa koimonogatari), ki ga ni naslovil kakšni fizični osebi, temveč

mestu iz naslova, konkretnije kjotski četrti Uzumasa, enemu najstarejših predelov mesta, kjer so nekoč stali mnogi sloviti filmski studii, v katerih so nastale neštete klasike japonskega filma, npr. *Rašomon* (Rashômon, 1950, Akira Kurosawa) ali *Legenda o Ugetsu* (Ugetsu monogatari, 1953, Kenji Mizoguchi). V to okolje, kjer med ozkimi ulicami stojijo številne družinske trgovine in delavnice, Yamada in soredžiser Tsutomu Abe postavita fiktivno zgodbo o mladi knjižničarki Kjoko, razpeti med dvema moškima. Princip režiserjev je preprost, iskren in navdihujoč, film sta namreč posnela z resničnimi prebivalci četrti, ki v principu igrajo sami sebe. Najprej se predstavijo neposredno v kamero, nakar zasedejo svoje vloge, s katerimi ne odstirajo zgolj

delčka mestne preteklosti, temveč »obračunajo« tudi z japonsko tradicijo, po kateri naj bi potomci postopoma prevzeli družinski posel, kar pa v sodobni in modernizirani japonski krajini vse bolj izginja.

Edini film, ki je prejel dve uradni nagradi (no, dve in pol), je bil ruski *Kako sem preživel poletje* (Kak ya provyol etim letom, 2010) Alekseja Popogrebskega; medveda za moško vlogo sta si razdelila Grigorij Dobrigin in Sergej Puskepalis, medtem ko je snemalec Pavel Kostomarov prejel nagrado za »izreden umetniški dosežek v kategoriji fotografije«, kar je bila brez dvoma *ad hoc* iznajdba žirije, ki je v vizualno impresivni, a malce prazni atmosferski meditaciji, postavljeni v zasneženo rusko tundro, prepoznala presežek.

HERZOGOVA ŽIRIJA, KI NI IMELA MOŽNOSTI IZBIRE MED PRAV DOBRIMI FILMI, JE NAJVEČJEGA KOZLA USTRELILA S SERVILNO NAGRADO POLANSKEMU, KI GA JE ZA DELO V »TRILERJU« THE GHOST WRITER (IN ZA SEDENJE V ZAPORU) PREPOZNALA KOT NAJBOLJŠEGA REŽISERJA. NO, NAJBOLJŠI FILM FESTIVALA JE PO MNENJU HERZOGA IN KOMPANIJE POSNEL TURK SEMIH KAPLANOGLU, KI JE Z MEDOM (BAL, 2010) POSNEL SKLEPNI DEL SVOJE TRILOGIJE O PODEŽELSKI ANATOLIJI. Med je precej boljši od drugega dela (*Mleko* [Süt, 2008]) in malce manj navdahnjen od prvega (*Jajce* [Yumurta, 2007]). Očitno je Kaplanoglu svoje junake iz filma v film pomlajeval; od odraslega moškega iz *Jajca* je v *Mleku* preko najstnika pristal pri sedemletnem Jusufu, ki z očetom in mamo živi v odročnem gozdnatem predelu Anatolije. Prvi kader filma že sugerira tragedijo; no, vmes smo znova

deležni precejšnje porcije lokalne folklore in tradicionalnih običajev ..., ki jih zahodnjaki ne razumemo, režiser pa se jih ne trudi razlagati. Med je krasno posnet film, Kaplanoglu ima slikarsko oko, vrhunski občutek za atmosfero ruralnega vsakdana, fantastično izkorišča realne vire svetlobe, je pa to brez dvoma naporen film, ki gledalcu postavlja več vprašanj, kot pa mu ponudi odgovorov.

Za konec še najboljši film festivala, ki ga je po stari navadi prispeval Forum. V *senci* (Im Schatten) je sedmi film Thomasa Arslana, najbolj konsistentnega sodobnega nemškega režiserja, čigar opus se praviloma spogleduje s turško emigracijo v Nemčiji. Tokrat je Arslan posnel urbano kriminalko, ob kateri je odkrito priznal vpliv francoskih policierjev šestdesetih in sedemdesetih let. V *senci* je tako tudi videti; gre za trd, minimalističen proceduralni krimič, pri čemer proceduralni element ne spremlja policijskega dela, temveč kriminalčevo pripravo rop. Kot se za tovrstne filme spodobi, je junak – tipični sumničavi individualist – pogubi zapisan že od samega začetka. Velik del Arslanove elegantne in mračne kriminalke sestavljajo prizori priprav na rop, preverjanj partnerjev, sledenj tarčam, pogajanj za deleže od rop. In ko v igro stopi še skorumpirani policaj, ki pravilno predvideva akcijo, se »proceduralni delež« filma podvoji in intenzivira. V *senci* je prepričljiv v svoji konsistentni osredotočenosti na človeško naravo, ki osebnih ciljev ni pripravljena podrediti pragmatizmu in konsenzu. V tem smislu je protagonist blizu Melvillovim junakom, Arslanova poanta pa identična »ničevosti človeškega napora« francoskega maestra.

NEIL YOUNG – izbor petih z letošnjega Berlinala

1. *The Wolf's Mouth* (La bocca del lupo, 2009, Pietro Marcello)

Poetično tesnoben portret pristaniškega predela Genove je pripoved o neobetavni ljubezenski zgodbi, vzporedno z njo pa film preučuje vpliv preteklosti na sedanost z mešanjem arhivskih posnetkov in digitalnega videa.

2. *In the Shadows* (Im Schatten, 2010, Thomas Arslan)

Sijajni minimalistični *neo-noir* enega najboljših nemških scenaristov-režiserjev prinaša denirovsko predstavo lika, ki ga upodobi nemški igralec s hrvaškimi koreninami Mišel Matičević.

3. *Red Hill* (2010, Patrick Hughes)

Prebrisan neo-vestern, začenjen s ščepci komedije, grozljivke in policierja, ki se dogaja v avstralski stepi, je izjemno obetajoč debitantski film scenarista, režiserja, montažerja in producenta Patricka Hughesa.

4. *Congo In Four Acts* (2009, Dieudo Hamadi, Divita Wa Lusala, Patrick Ken Kalala, Kiripi Katembo Siku)

Kvartet kratkih dokumentarcev beleži kruto življenjsko realnost v Demokratični republiki Kongo. Surovo, neposredno in ustrezno mučno.

5. *Double Tide* (2009, Sharon Lockhart)

Eksperimentalni film nekdanjega sodelavca Jamesa Benninga. 2 x 45 minut posnetkov statične kamere: nabiralec školjk ob zori in ob sončnem zahodu. Nenavadno hipnotično.